SANGEN GENFORENER 2020

Undervisningsmateriale til 7.kl.- 8.kl. – 9.kl.

1. JULI 2019
VIDENCENTER FOR SANG
Sangens Hus

Indholdsfortegnelse

Lærervejledning.....2
Undervisningsmateriale.....5

Lærervejledning til forløb, Sangen genforener 2020

Titel: Sangen genforener 2020

Målgruppe: 7. kl. – 8. kl. - 9.kl.

Fag: Dansk med musisk/kreativ vinkel

Lektioner: 6-8 lektioner

Manchet: Tema Sangen Genforener 2020 (100 året for genforeningen med Sønderjylland). Metoden er tekstanalyse af en sang fra perioden. Eleverne skal selv skrive et vers til deres egen oprørssang. Der vil være lagt op til perspektivering, refleksion og diskussion.

Formålstekst: Eleverne skal gennem teksten til sangen "Det haver så nyligen regnet" gøre sig bekendt med de stærke følelser, der var på spil i tiden, da Sønderjylland var under tysk kejserdømme. Gennem tekstforståelse og analyse er målet, at de bliver bevidste om nationalfølelsen, der knyttede sig til tiden inden genforeningen, og håbet er, at de får blik for den censur, det danske mindretal var udsat for. Tyngden af arbejdet ligger i tekstanalyse, men målet er, at eleven også vil opnå viden om kulturarv, sangtradition samt træne evnen til perspektivering og refleksion i forhold til brugen af sang og tekster som værktøj i fredelig opstand.

Aktivitet/forløb:

Forløbet beskæftiger sig med følgende færdigheds- og vidensmål: Tekstforståelse, oplevelse og indlevelse, fortolkning, dialog og sprog samt kultur.

Faglige og pædagogiske overvejelser: "Det haver så nyligen regnet" er en relativt svær tekst, og derfor er der udarbejdet en ordforklaring, som er i undervisningsmaterialet. Når teksten er forstået og analyseret, kan man vælge at lade eleverne lytte til sangen i en passende fortolkning via musiktjeneste eller YouTube.

Spørgsmålene, der er i undervisningsmaterialet, kan følges som en rettesnor til videre samtale. Som lærer kan man selv vælge, om man vil stille spørgsmålene til hele klassen, eller om eleverne skal arbejde i mindre grupper, inden der samles op i plenum. Det er muligt at føre perspektiveringen og diskussionen på flere niveauer afhængig af klassetrin og ambitionsniveau.

For yderligere baggrundsviden for temaet, Sangen genforener, henvises læreren til grundfortællingen "Sange og sangtraditioner i Sønderjylland" på https://videncenterforsang.dk/grundfortaellingen-om-sange-og-sangtradition-i-soenderjylland/. Grundfortællingen vil være baggrundlæsning nok, for at kunne gennemføre dette forløb. For yderligere info om sangen "Det haver så nyligen regnet" henviser vi læren til højskolesangbogens hjemmeside https://www.hojskolesangbogen.dk/om-sangbogen/historier-om-sangene/det-haver-saa-nyligen-regnet/.

Overvejelser inden forløbet:

- Kan emnet perspektiveres til et andet emne, som eleverne tidligere har arbejdet med?
- Vil man bruge lyd, kan man finde en indspilning og fortolkning af "Det haver så nyligen regnet" på youtube eller diverse musiktjenester og lade eleverne lytte til sangen inden forløbet, under eller efter. Anbefalingen er, at eleverne skal kende betydningen af sangen, inden de lytter til den. Alternativt kan man, hvis eleverne kender sangen på forhånd, synge den med eleverne. For anbefalede versioner af sangen kan man skrive til louise@sangenhus.dk.

Opbygning:

1. Introduktion: Her læses den historiske baggrund, symbolik og censur samt genforeningen 2020 afsnittene. Hvis eleverne har spørgsmål, uddyber læreren.
2. Præsentation af sangteksten "Det haver så nyligen regnet" med fokus på svære ord. Her gennemgås teksten ved hjælp af ordforklaringen, så det tilstræbes at eleverne i videst muligt omfang forstår de ord og formuleringer, der for dem er nye. Den læses højt på klassen eller i grupper.
3. Konkrete nedslag på symbolsprog i konteksten nationalfølelse og censur. Her kommer selve analysen. Teksten gennemgås med samtale og spørgsmål til sproget ved hjælp af de spørgsmål, der medfølger og opstår ud af dem. Formålet er, at eleven finder ud af, hvad der gemmer sig i teksten.
4. Sangens betydning: Kulturarv i sangbøger. Efter analysen af sangteksten samtales i grupper eller på klassen om betydningen af sangen som værktøj til fredelig modstand og betydningen for fællesskabet. Tal med eleverne om den kulturarv, der gemmer sig i teksten og perspektiver til Den Blaa Sangbog (se side 5 i undervisningsmateriale) og særligt Højskolesangbogen, som indeholder meget kulturarv på tværs af tid og sted.
5. Praktisk øvelse: skriv dit eget kampvers. Nu ved eleverne mere om sangens betydning i Sønderjylland, og hvordan den blev brugt som et "værktøj" i modstanden. Nu skal eleverne forestille sig, at de selv skal kæmpe for en sag, men er underlagt censur. De skal først finde deres sag og derefter skrive et vers som enten sang eller rap. De kan vælge en melodi, de kender i forvejen, men det vil være en god idé, at læreren har 3-4 eksempler på melodier, som eleverne kan vælge at anvende. Disse kan med fordel gennemsynges på klassen, så eleverne er sikre på melodierne, inden de går i gang med at formulere deres eget/egne vers.
6. Perspektivering og diskussion: Eleverne skal i forlængelse af deres selvdigtede vers perspektivere sangens rolle til lign. situationer, de kender fra i dag, hvor sang bliver brugt samlende eller som udtryk for følelser. Få gerne en diskussion på klassen om emnet.
   Eksempler på sangforsamlinger I kan perspektivere til: ved terrorangrebet på Utøya blev sangen "Kringsat af fjender" en modstand mod det onde, her samlede folk mange steder i Norge og sang denne sang. Ved terrorangrebet i København i feb. 2015 var der samling et par dage efter, hvor man sang fællessangen "Man binder os på hånd og mund". Fortæl evt. historien om denne sang til eleverne. Da Kim Larsen døde i oktober 2018 samledes mange og sang hans sange i optog og foran hans hjem som et udtryk for respekt og savn af den folkekære musiker. Da Notre Dame brændte i Paris i april 2019, brød franskmænd og turister ud i spontan sang, mens de så på branden. Liverpools fodbold fans synger altid "You´ll never walk alone" til fodboldkampe. Find evt. et youtube klip af dette og tal med eleverne om de store følelser, der gemmer sig i sport og tilhørsforhold. Derudover synger vi sammen til Sankt Hans, til jul, nytårsaften, på højskoler og efterskoler.
   Evaluering: Det er ønsket, at eleverne efter forløbet har kendskab til sang som middel til modstand i Sønderjylland inden genforeningen. Ydermere har de dannet sig et indtryk af betydningen af sang for fællesskabet og fornemmelse af vigtigheden af sang som udtryksform.

Bilag: Ingen bilag

Kreditering: Udarbejdet for Sangen Hus, Videncenter for Sang af redaktør og formidler Louise Noes og Mie Lund Hansen, folkeskolelærer og cand.mag. i kultur og formidling.

Litteraturliste:

https://videncenterforsang.dk/grundfortaellingen-om-sange-og-sangtradition-i-soenderjylland/

https://www.hojskolesangbogen.dk/om-sangbogen/historier-om-sangene/det-haver-saa-nyligen-regnet/

http://denstoredanske.dk/Danmarks_geografi_og_historie/Danmarks_historie/Danmark_1849-1945/de_slesvigske_krige

Undervisningsmaterialet er blevet til i samarbejde med Sangens Hus og Genforeningen 2020, og støttes af Kulturministeriets og Folketingets pulje til markering af Genforeningsjubilæet 2020, Augustinus Fonden, Grænseforeningen, William Demants Fond og Region Syd."

Sangen genforener 2020

Videncenter for Sang, Sangens Hus

Baggrund: I 2020 er det 100 år siden, at Sønderjylland blev genforenet med Danmark efter 56 år under tysk kejserdømme som følge af de slesvigske krige. Dette undervisningsforløb arbejder med sangens rolle for fællesskabet. I skal læse og analysere en sangtekst, som har haft stor betydning for perioden før og efter genforeningen med Sønderjylland i 1920.

Forløb:

1. Introduktion til emnet med historisk baggrund.
2. Præsentation af sangteksten "Det haver så nyligen regnet" med fokus på svære ord.
3. Konkrete nedslag på symbolsprog i konteksten symboler, nationalfølelse og censur.
4. Kulturarv i sangbøger.
5. Praktisk øvelse: skriv dit eget kampvers.
6. Perspektivering og diskussion.

1. Historisk baggrund:

Historien:

Fællessang i Danmark er historisk set et ret nyt fænomen, det opstod nemlig omkring 1830´erne og handlede meget om en glæde ved at være dansk. Siden Danmarks nederlag til tyskerne på Dybbøl i 1864, hvor Sønderjylland blev tysk, blev sang en måde at finde trøst på. Sangen blev et symbol på fællesskab i en tid, hvor man følte sorg over at være under tysk kejserdømme i stedet for en del af det danske kongerige.

I 1867 udviklede en forening i København, der kaldte sig "Sønderjysk Samfund", en sangbog som senere blev til Den Blaa Sangbog. Den blev uundværlig for sønderjyderne i perioden. I sangbogen var sange som handlede om modersmålet dansk og det nationale tilhørsforhold.

Symbolik og censur:

De tyske myndigheder var kritiske overfor den Den Blaa Sangbog, fordi den medvirkede til at fastholde sønderjyderne i deres tilhørsforhold til Danmark i stedet for at få dem til at føle sig tyske. Derfor forbød man i en periode nogle af sangene i sangbogen. Myndighederne satte tre advarende stjerner ved de sange, som ikke var tilladte. Man mente, at sangene gjorde folk ophidsede, og at det kunne skabe optøjer og oprør. Dermed censurerede man visse tekster. Det var altså ikke tilladt at ytre sig frit i en sangtekst og heller ikke at trykke sangteksten i sangbøgerne. Men folket behøvede ikke en trykt tekst. De kunne sangene udenad og sang dem stadig, når myndighederne ikke opdagede det.

Man skrev sangtekster fulde af symbolik, så tyskerne ikke forstod, hvad man egentlig sang om. På den måde kunne man alligevel udtrykke sine følelser. "Det haver så nyligen regnet" er et eksempel på en sang, som bruger symbolik til at udtrykke et budskab.

Genforeningen 1920:

Da 1. verdenskrig sluttede i 1918, og grænserne i Europa ændrede sig, blev det besluttet på fredskonferencen i januar 1919, at der skulle holdes en demokratisk afstemning om det nationale tilhørsforhold i Nordslesvig. Ved en fredelig afstemning stemte et flertal for, at Sønderjylland igen blev dansk. Siden 1920 har grænsen til Tyskland gået, hvor den går i dag. Sangtraditionen er stadig stærk i Sønderjylland, fordi den minder sønderjyderne om en tid, hvor sangens rolle i samfundet var det oprør, man kunne udkæmpe på fredelig vis. Fællessangstraditionen i Danmark er en stærk tradition.

(kilde: skrevet på grundlag af Elsemarie Dam-Jensens grundfortælling om *Sange og sangtradition i Sønderjylland* som er online tilgængelig på https://videncenterforsang.dk/grundfortaellingen-om-sange-og-sangtradition-i-soenderjylland/)

2. Præsentation af sangteksten "Det haver så nyligen regnet":

Teksten er skrevet af Johan Ottosen, der var historielærer på Efterslægtsselskabets Skole i København, og som i sin ungdom havde været meget engageret i det sønderjyske arbejde i studenterforeningerne. Melodien er en gammel kendt folkemelodi, og det kunne man bruge til at snyde myndighederne, da teksten blev forbudt. Hvis myndighederne dukkede op, sang man bare den gamle tekst til den oprindelige folkemelodi, og dermed kunne man ikke anklage sønderjyderne for at synge en forbudt sang. Sangen er Sønderjydernes kampsang. På næste side skal du læse og forstå teksten. Da der optræder ældre ord i teksten, er der lavet en ordforklaring ved siden af teksten.

Ordforklaring:

Vers 1.

Nyligen: nyligt

Ugræs: ukrudt

Føget: blæst, hvirvlet

Åg: noget tungt, byrde, bærestang

Rov: jagtbytte, udbytte

Vers 2.

Grøde: frugtbarhed, at noget er frodigt

Vårkraftens: forårets kraft

Værk: produkt, resultat

Vers 3.

Hjertebånd: bånd mellem hjerter i åndelig forstand, en åndelig forbindelse.

Briste: at gå i stykker

Årene randt: tiden gik

Svandt: forsvandt

Mæle: stemme

Stridsmænd: krigere, nogle der kæmper for noget

Vers 5:

Segnet: faldet, væltet

Frejdige: kæk, livsglad

Hu: frisk erindring

Viger ej: går ikke udenom, skifter ikke plads

Ingen hast: det behøver ikke gå hurtigt, evt. det haster ikke.

Det haver så nyligen regnet

Tekst: Johan Ottosen

1. Det haver så nyligen* regnet,
det har stormet og pisket i vor lund;
frø af ugræs* er føget* over hegnet,
åg* på nakke og lås for vor mund.
Årets løb har sin lov,
der blev lyst i vor skov,
ak, hvor kort, indtil alt er stormens rov*!

2. Det har regnet - men regnen gav grøde*,
det har stormet, men stormen gjorde stærk.
Som de tro'de, at skoven alt var øde,
så de vårkraftens* spirende værk*.
For de gamle, som faldt,
er der ny overalt,
de vil møde, hver gang der bliver kaldt.

3. Og de tro'de, at hjertebånd* kan briste*,
og de tro'de, at glemmes kan vor ret!
De skal vide, de aldrig ser de sidste,
de skal vide, at ingen bliver træt.
Thi, som årene randt*,
sås det: båndene bandt,
kræfter fødtes for kræfterne, som svandt*.

4. De kan spærre med farver og med pæle,
de kan lokke med løfter og med løn -
fælles sprog giver vore tanker mæle*,
fælles vilje gør kampdagen skøn.
Nye stridsmænd* skal dér,
nye stridsmænd skal her
slutte kreds om den fane, vi har kær.

5. Ja - det haver så nyligen regnet,
og de træer, de drypper endnu;
mangen eg er for uvejret segnet*,
men endda er vi frejdige* i hu*;
viger ej* ud af spor,
for vi kender det ord:
Det har slet ingen hast* for den, som tror

3. Konkrete nedslag på symbolsprog i konteksten symboler, nationalfølelse og censur

Samtale på klassen:

- Gennemgå versene et for et og forklar indholdet med jeres egne ord.
- Hvad er nationalfølelse?
- Hvad er censur?
- Hvorfor er det vigtigt at føle sig som en del af en gruppe (nationalitet)? Er det vigtigt?

Videre samtale på klassen (evt. i grupper først, derefter samle op på klassen):

- Hvad dækker stormen over?
- Hvad er det for et hjertebånd? Hvad binder dem sammen i Sønderjylland?
- Kan I komme i tanke om en sag, som I føler hjertebånd for?

Praktisk Øvelse:

Nu har I læst og analyseret teksten "Det haver så nyligen regnet", og I har talt om nationalitet og censur. Prøv at forestille jer at I kæmper for en sag, og at jeres redskab er en sangtekst. Hvilken sang ville I synge?

Skriv et vers/rap-vers hvor I kæmper jeres sag med ord. Prøv om I kan forestille jer, at I er under censur og derfor må bruge symbolsprog.

Hvad tænker I, der i vores verden i dag kunne forandres med et sangfællesskab?

4. Kulturarv i sangbøger:

Den Blaa Sangbog var en samling sange som havde stor betydning i Sønderjylland. Man kan kalde den forløberen for den sangbog, som i dag hedder Højskolesangbogen. Højskolesangbogen er meget populær i Danmark, og den rummer en stor dansk kulturarv. I sangbogen optræder sange, som er udvalgt gennem tiden. Det er altså både salmer fra gammel tid og Kim Larsen sange. Sangene i højskolesangbogen handler om alt det, der binder os sammen som mennesker. Om liv og død, om krig og fred og om kærlighed. Der er også engelske, norske, svenske og tyske sange m.fl. i højskolesangbogen.

Kender I til Højskolesangbogen?

5. Perspektivering og diskussion:

- Hvor bruger vi i dagens Danmark sang som national samlingspunkt?
- Hvilke fællesskab har I blandt jer?
- Er der nogen af dem, som bliver knyttet og styrket igennem sang?
- Vil det give mening for jer at synge sammen? Hvorfor og hvorfor ikke?